

GAAZÎ SÜLEYMAN PAŞA VAKFIYESİ

Ve

TAHRİR DEFTERLERİ

EKREM HAKKI AYVERDİ

Rumeli Fâtihî Gaazî Süleyman Paşa'nın bir vakfiyesi Süleymaniye'deki Türk - İslâm Eserleri Müzesinde 2197 numarada bulunmaktadır. Bu vakfiye Süleyman Paşa'nın Rumeli'de en mühim ma'mûresi olan Bolayır'ı ve Kavak köyünü kavramaktadır. Süleyman Paşa'nın eserleri ise pek daha geniş bir sâhaya yayılmış, yirmiyi mütecâviz binâdır. Bu vakfiyede olanlardan gayrısını başka vesikalara müracaatla bulmak kaabildir. Bundan mâ'adâ bir vakfiye ele geçmemiştir.

Vakfiye 5,55 m. boyunda 24,5 sm. enindedir. Metin ve imzalar, 17,5 cm. uzunluğunda 103 satıra yazılmıştır. Bu vakfiyenin rik'a ile çıkarılmış bir sûreti Evkaf kütüğünde 990 numaralı Vakfiye-i Ulâ Rumeli ve Anadolu defterinin eski 153, yeni 160. sahifesindedir, kitabımızda (I), Süleyman Paşa eserlerini yazarken, bu surete de işâret etmişdik. İstinsahda tasdik ve şâhidler görülmüyor.

Müzedeki aslı pek ziyâde yıpranmış, kağıdlar kat kat parçalanmış, târihin sene kısmı ve şâhid imzâlarının dördüncüsü kopmuştur. Bu kadar yırtılmış olduğundan arkasına yeşil bir astar geçirilmiştir. Fotoğraflar da bu yüzden temiz olamamaktadır. Belli olan üç şâhid imzâsından vakfiyenin, yazıldığı zaman anlaşılmaktadır. Şâhidlerden birinin Fâtih ve II. Sultan Bâyezid zamanlarında Sadrâzam olan İshak, diğerinin محمد بن عارف المولوى التومى ya'nî Fâtih'in son sadrazamı, Karamânî Mehmed Paşa olması Fâtih devrinde yapıldığını gösterir.

Mehmed Paşa'nın imzâsındaki tev-

ki'yî sıfatına bakarak, vakfiyede kopmuş olan seneyi bulmak kaabildir. Mehmed Paşa, bütün kaynaklara göre, 869 (1464-65) senesinde nişancı-tevkiyî vazifesine ta'yîn edilmiş ve takriben bir sene sonra da vezîr olmuştur. (2)

Bununla berâber vezâretini daha evvele alanlar da vardır. 2 no.lu hâşiyede bildirdiğimiz gibi, Babinger, Ahwardt isminde bir müellifden naklen, Paşa'nın kendi vakfiyesinde vezîr-i keb'ir ûnvânıyla zikr olunduğunu yazmaktadır. Biz Süleyman Paşa vakfiyesindeki imzâsının şekline ve mevki'ine bakarak, bu şıkka ihtimal veremiyoruz. Zîrâ mevcûd üç imzâdan en başda İshak Paşa'nınki olup شهد تاجرى اسحاق ابن عبدالله الوزير ortada شهد تافيه اسمعيل ابن عبدالله Defterdâr İsmail شهد تافيه محمد بن عارف المولوى التومى en sonda Mehmed Paşa شهد تافيه محمد بن عارف المولوى التومى sırasıyla yazılmıştır. Nişancı olduğu 869 senesinde vezîr de bulunsaydı, 'unvânını belirtmesi, ve hele, defterdârdan evvel yer alması iktizâ ederdi. Zîrâ nişancı, vezîr veyâ beylerbeyi pâyesine ise, defterdârlara tasaddür etmesi Fâtih Kaanunnâmesi iktizâsındandır. (3)

1. Ekrem Hakkı Ayverdi, Osmanlı Mi'mârisinin İlk Devri, İstanbul 1966 Fetih Cemiyeti - İstanbul Enstitüsü neşriyatı, (590 s.)

2. a) Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmânî, 4. C., 105 s. (vezâretini on ay sonra gösteriyor.), b) Babinger, I. A., Mehmed Paşa Karamânî mad., 7. C., Mehmed Paşa, Osmanlı Sultanları Târîhi, Konyalı İbrâhim Hakkı Tercemesi, (Nâşr; Nihal Atsız. 331. S. da Babinger rivâyetini nakl ile iktifâ ediyor.)

3. Zeki Pâkalın, Târîh Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, 698 s.

Karamânî Mehmed Paşa'nın İstanbul'daki hayratının evsâfı, îrâd ve masrafı, yazılırken vakıf tahrîr defterine konan başlık "Mahalle-i câmi'ul Merhûm Mehmed Paşa bin 'Ârif Celebiyy'üş-Şehîr bi Nişancı Paşa" olduğundan, paşalığı anlaşılacak da ise de, târîhi bulunmadığından (4) vezâret senesi ilk hamlede tenevvür etmemektedir. Fakat tevliyetin, son Alâiye Emîri Kılınç Arslan Bey'in kardeşi Sittî Şah Hâtûn'dan olan oğullarına bıraktığı tasrîh edildiğinden, vakfiyenin 862 de tanzîm edilmesi ihtimali son derece zayıflar; bil'akis 880 de vezîr bulunduğu şübhesiz olduğundan, o târîhlerde yapıldığı şıkkı kuvvetlenir. Çünkü 'Âlâüddin Bey'in kardeşiyle Mehmed Paşa'nın izdivâcı, olsa olsa, 'Alâiye'nin zabtı ve Beyin Rumeli'nde bir sancak beyi nasb edilip İstanbul'dan geçmesinden sonra olması lâzım gelir ki, bu târîh 862 den çok sonra, 876 dadır, (5). Babinger tarafından nakl edilen vakfiyenin bir başkası olması 'akla gelebilir amma, müşârünileyhin başka bir hayrâtı bilinmemektedir.

Mehmed Paşa'nın şahsına 'âid bu istidraddan sonra, şunu beyân edebiliriz ki, Süleyman Paşa vakfiyesinin tanzîminin, müşârünileyhin nişancı nasb olunduğu 869 senelerinde vâki olması en kuvvetli ihtimaldir. Gaazî'nin vefâtından bir 'asır sonra, yapılan bu vakfiye Orhan Gaazî'ye 'âid vesîka gibi, bir tenfîznâme midir? (6) Ya'nî, tatbîkaatı kolaylaştırmak için, vakıf şartlarına sâdik kalarak, yapılan bir tavzîh midir? Bunu aramadan evvel, Orhan vakfiyesi denilen bu vesîkanın Molla Fenârî tarafından yapılan tenfîznâmenin asıl arabça metni olmadığı ve bir 'asır kadar sonraki bir tercemesi bulunduğu anlaşılırmışdır, (7) Ya'nî bizzat Orhan Gaazî'nin hayrâtının vakfı da elde değildir. Orhan Gaazî'nin sâdece Mebece vakfiyesi asıldandır. Bu, usûlüne uygun bir vakfiyedir.

Bursa'daki hayrâtı için de Orhan Gaazî böyle şerâit-i lâzıme uyugun bir vakfiye yaptırmış, Molla Fenârî de Yıldırım Bâyezid devrinde سبباً في رعاية الشروط bu tenfîznâmeyi tanzîm etmişdir. Vakfiye ve tenfîznâmenin asılları elde değil-

dir. Çok sonraları, 896 senesinde, yapılan tercemesinde bu husûsat açık açık anlatılmakta ise de, bu Süleyman Paşa vakfiyesinde o yolda bir işâret yoktur. Bununla berâber, bütün arâzi isimlerinin türkçeleşmiş olmalarına, bir çok dudûdların, halk tarafından ma'lûm olduğu ifâde edilecek derecede yerleşmiş bulunmasına, ayrıca Eyne Beyi (19. satır) ve (29. sat.) ve Saruca Paşa (37. sat.) gibi Yıldırım ve II. Sultan Murad'ın pek ma'rûf ümerâsının isimlerinin yer almasına bakılarak, vakfiyenin sonradan tanzîm edildiği hükmüne varılmak lâzımdır. Fakat bunun bir mâkabli bulunup bulunmadığı tasrîh edilmemiştir.

Sâdece altı satırlık ufağ bir mukaddimeden sonra, Süleyman Paşa'nın babası Orhan Gaazî'nin الى حين صدور هذه الوثيقة . ya'nî bu vakfiyenin vücûda geldiği zamâna kadar Süleyman Paşa'nın milki, hakkı, taht-ı tasarrufunda olanları oğlunun rûhu için vakf ve sebîl ettiği bildirilmektedir. Tabîî ilk vakf ü habs eden yine Süleyman Paşa olacaktır. Orhan Gaazî'nin rolü, Pâdişah olarak tasarruf ve karar vermesindedir.

Onbirinci satırda hemen asıl vakıf kariyelerin tafsiline geçilmektedir. Süleyman Paşa'nın kabrinin bulunduğu موضوع بلایر 'a yakın ve birbirine muttasıl بولایر ، سيد قواغی Demurculu isminde üç kariye vakf edilmektedir. Bunların hudûdu ahâlî arasında "meşhûr ve mukarrer" olup evveli cenûbda denizden başlayıp, üstünde dikilmiş bir hudûd taşı olan تلي نمازلىو Telli Namazluğu mevkî'ine çıkıp, garb köşesini teşkil eder. Mezkûr mevkî'den انك قبالوجه Kabaluca Burnu mevkî'ine ve aşağı inip yine denize vâsıl olur. Bu hudûdun ortasındaki آغجه بيرغوس Akça Birgos kariyesi ve deniz garb hudûdunu teşkil eder. اورشلى Evreşeli suyunun cârî olduğu vâdî ve kariyelerin şimâl sınırı olup

4. Baş Vekâlet Arşivi, No: 251 765 vakf.

5. 'Aşık Paşa-zâde, Âlî tab'ı, İstanbul 1332 H. 174. S.

6. Hüseyin Hüsâmüddin Ef., Orhan Gaazî Vakfiyesi, T.T.E.M., 17 (94) cü., 284. S. v.d.

7. F.H.A., a.e., 63 S. v.d.

vâdîdeki عربہ کجودى Araba Geçüdinden sonra hudûd ayrılıp, şark tarafı başlar, (18. sat), ve Eyne Beyi Oğulları ve İsrâil arâzisine birleşir ve oradaki dikili taş, oradan کاجج Gölçük denilen çukura ve onu ahâli-i vakıfca ma'lûm "mu'ayyen mevkiiden" geçerek بقجه درسى Bakaca Deresi'nde nihâyet bulur. Oradan طوکزجى ازضى صيادين بالباذى Tonuzcu Deresi, Dogan Avcıları denilen arâziye ve diğer bir vâdiye atlayıp, ahâlice malûm noktadan بشك دپه Beşik Depe'ye geçer ki, artık şark hudûdu buradan cenûba döner. Oradan büyük vâdiden inerek târiyk-ı 'âma birleşir. Bu vâdî ve yol, oradan sonra gelen küçük vâdî, sonra كرم سراد Kerm-i Murad = Murad Bağından yola geçer ki bunlar, cenûb hudûdu üstündedir. Bu yol Kofa Alioğlu ve Paşa Yiğit arâzisi ortasındadır. Oradan كرم دپه ؟ Ker Depe (?) yâhud كرتيه Kirilye'ye ve vâdiye ve bu vâdiden Kutluca mevki'ine, oradan İncirli Pınarı denilen büyük menba'a (29. sat.), ve oradan اكسيميل Eksimil'l ve dağa çıkarak, Koyun Yatağı'na, oradan vâdiyi ta'kiyben göze çarpan büyük taş'a varıp, buradan sonra Söğüdüli Dere ta'kiyb eder. Oradan طوغان آرسلان Togan Arslan kariyesine ve yarısı vakfa 'âid yoldan denize ulaşır; sâhili ta'kiyb ederek devâm eder. Bu sûretle üç kariyenin hudûdları denizde başlayıp denizde bitmiş olur.

Bu üç kariyeden başka bu arâzinin "mâverâ"ında, mezkûr Akça Birgos, Eksimil, Korıcı Çiftliği, Sayyâdın (yukarıda bahsi geçen Doğan Avcıları Köyü) vakf edilmektedir. Erkek ahâlîsi ve müslim sâkilneri ile bu dört yerin hudûdlarının o âne gelinceye kadar, ahâlice ma'lûm olduğu bildirilmekle berâber, ta'rîfine de geçilmektedir. Bu arâzinin cenub tarafı شاطى البحر ya'nî Çanakkale Boğazı, garb شهر كوى Şehir Köy hudûduna dayanır ki, Saruca Paşa vakfiyesi'nde yazılıdır. Oradan garb hudûdu üzerindeki büyük vâdiyi ta'kiyb ile, Yenice kariyesine ve yükselerek, hep garb hudûdunda olan yola ve diğer bir vâdiye, vâdiden sonraki bir mürtefi' noktaya ve Mûsâ kariyesine

ve tarîk-ı 'âme vâsıl olur. Bu yol, sonra İpek, Börekçili kariyeleri ve eşhâs arâzîsi, جنكرو دپاسى denilen yüksek tepe ile üzerindeki, vakfa dâhil, "Mekaabir-i kadîme", كوجك دپاسى Göçmek Depesi, sonra büyük vâdî ile ييلدنوز Yildenüz'dan denize kadar uzanıp, boğaz sâhiliyle berâber şark hudûdunu teşkil eder. Denizden دالفاق çukur yere, vâdiden فلامبيج Kalamıç kariyesinin arkasındaki hudûd taşından sonra قرجه آفج ve kavak ağaçları işâret vazîfesini görür. Bundan sonra halkça ma'rûf vâdiden برقلو دپه Buraklı Depe ve Yenice arâzîsine ve bunun ile Arablu arasındaki dikili taş ve sonra Boğaza vâsıl olup, yine dere hudûdunu ta'kiyb eder. Bu sûretle arâzi denizden başlayıp, mezkûr dört kariye ve yeri ihâta ile tekrâr denize vâsıl olmuş olur. Bu hududlama esnâsında, yukarıda bahsi geçen, Mûsâ, Şehir Köy, Ereglice, Börekçili ve eşhâs arâzîsi ve dağlar Yildenüz, Kalamıç Ereglice kariyeleri civârından geçer. Bundan sonra Gelibolu'ya tâbi' kariyeler arasında olup, vakf edilen كراسيه Kerasye münferid bir kariyedir; şarkı ahâlice ma'rûf vâdiler ve dağlardır; خوره Hora ve Yildenüz kariyeleri arâzîsine muttasıl ve denize müntehîdir. Cenûbunu Yildenüz'den Hora'ya kadar Boğaz teşkil eder. Şimâli büyük vâdî ve Mürselli kariyesi topraklarıdır. Tafsîl olunan bu sekiz kariye دارالمجاهدين و بلدة الموارين Mücâhid yatağı ve Akıncılar beldesi Gelibolu'ya tâbi'dir.

Bundan sonra ميغلقره Migalkara-Malkara دارالزinde, otuz kariye vakf edilmektedir. Bunlar, vakfiyedeki yazılı sırasıyla, بلدورلو Şeyh Halil, Kalaycı, Yeni, Beg, Bazarlu Beg, تاتارلار اورلاه ش Saruhanlı, Yenice, قسطمنلو Ballu, Süle, باياتر. بايايلر ؟ Pîrgus, جالش Müsteceb ائور، Delüler, Sasanlar, Kara Yahşi, Ballu İlyas, Kara Koca, Kara Ahî, Ak Sakal, İmralu, Bununak, İshak Şeyhlu, Köpek kariyeleridir.

Bunlar birbirine "mülâsık" ve "mütekaarib" olup hududları, mezre'aları,

nehir ve dağları ve mer'âları meşhûr 'alâmetler taşır; sâkinlerince ve sâir köylerin halkınca, vakfın tesîsi esnâsında ve el'ân ma'lûmdur.

Şark hudûdu Cebel-i Tekfûr tepesindeki باجاج Bakacak'dan başlayıp, aşağı tarafta آلانى Alânı yolu, Baş Değirmeni denilen mevki'e kadar bu kariyelerle şark hudûdunu teşkil edip Arab Hacı köyünde nihâyet bulur; onunda ortasından geçerek, mâilen şimâle gider ve مقبرة يوا- Makberetü Yulek'de biter. Oradan Eytumur ve Ören Tepesi arkasından Ahî Evren kabristânına ve işâret teşkil eden yerli kayalarla kaplı yüksek yere varır. Şimâl hudûdu burada nihâyet bulup oradan alâmetleriyle ve halkça ma'lûm Koca Halil kariyesi arâzîsi ve Kara-Yahşi kenarından, içinde ince bir su akan Kara-Yahşi vâdîsine girer ki, bu da garb sınırını teşkil eder. Sonra قوغرى Kogri dağından gelen vâdîye ve onunla birleşip قوبلوجه Koyluca Deresi denilen vâdîyi, ba'dehû Şeyh İshak deresini ta'kıyb ile, cenûb hudûdunu meydana getirir. Bu son vâdîde مستلى suyu cârî olup, ona soğuk su menba'ı birleşir. Bu yoldan sonra كجك كوجك Küçük Gölçik denilen mevzi'e ve Bulgurlu kabristânına ve dikili 'alâmet taşına ve بلوط Bulut denilen ağaca, sonra, köyün ortasındaki su kuyusu ve Ulu Ağaca muntehî olup, şu güzergâh Sagıyr Küçük Gölçik kariyesinden i'tibâren cenûb hudûdunu teşkil etmektedir. Dağın doruğundaki büyük çukurda kapanan bu sınır bütün ahâli arasında ma'rûf ve meşhûrdur.

Tepeden başlayıp orada biten, bu vakfın mahsûlünün dörtte biri (79. sat.) "Vâridîn, sâdirîn, muhtâcîn, 'ulemâ ve sâlihîn, sülûk üzre olan meşâyih, 'âbidler, zâhidler, fakırlara, onda biri mütevellî'ye âiddir. Zâviye şeyhine her gün on dirhem ve Bursa müddiyle senede on müd buğday ve on müd arpa, kâtibe altı dirhem ve beş müd buğday ve arpa, Bolayır imâmına üç dirhem ve üçer müd buğday ve arpa, iki müezzine bir dirhem ve üç müd buğday, vekilharca ve anbarcıya dörder dirhem, türbedâra bir dirhem,

nakıybe üç, kapıcıya bir dirhem, aşçılara üçerden altı dirhem, ekmekçiye, üç, câmi' ve zâviye kayımlarına birer, türkçe فكه denilen kassâma ya'nî dağıtıcıya iki dirhem, Bolayır'daki Kârbanseray hademesine ve kilerciye birer, câmi' hasırlarına ve kandil yakılmasına üç, zâviye ahır hademesine yarım ve 5 nefer câbîden her birine üç ve İznikmüd-İzmit medresesi talebesine günde beş, cüz okuyanlara on beş dirhem verilecektir.

Yaz ve kış gününde alınacak 37,5 vukıyye et için elli dirhem, سرف چوربا için Gelibolu kilesiyle bir, ekmek için dört kile un, 'aynı kile ile bir kile çorbalık pirinç, bayram, remazan ve mübârek gecelerde, mütevellînin re'yi lâhık olmak şartıyla de, ihtiyaç duyulan sâir günlerde fazla ta'yîn çıkarılacaktır.

Selçuk Hâtûna zâviyeden her gün on, Ömer Çelebi'ye on (8), Seyyid Hasan yetimlerine iki dirhem verilmesi şart edilmektedir.

Bal ve خراج الرحي , ya'nî değirmen ücreti ve diğer gayr-ı melhûz mesa'rif mütevellînin re'vine bırakılmıştır. Mütevellî hizmetinde gayret ve şerâite ri'âyet eylediği müdetçe 'azl olunmayacaktır. Bundan sonra, vakfın satılmayacağı terhîn edilmeyeceği ve mîras yoluyla intikâl edilmeyeceği hakkında ma'rûf şerâit zikr olunup, tahvîl ve tebdîl keyfiyeti Padişah ve cihet-i kazâyâ bırakılmaktadır.

جرى ذلك و حرره فى اوائل (102. sat.) da تهریر ربيع الاول . . . kısmı kopuktur. (103. sat.) da yukarıda 'aynen yazdığımız üç imzâ ve bir dördüncünün الما ve altında شهد kelimelerinin yarıları mevcûddur.

Bu 38 köyün vâridâtı, Bolayır'daki câmi', 'imâret ve kervansaraydan 'ibâret zâviyenin, türbenin, Kavak Mescidi'nin masraflarına tevzi' edilmekte, ayrıca üç kişiye nakdî tahsisât ayrılmaktadır. İz-

8. Bu iki ismin şahsiyeti anlaşılmalıdır. Süleyman Paşa evlâdından olması 'akla gelirse de, bu isimde birisi bilinmiyor. Süleyman Paşa'nın bir kızının kabir taşı Akşehirdedir; Ve ismi اقتدرد ? gibi okunmaktadır. Bk: Ahmed Tevhîd, Rumeli Fâtihî Şehzâde Süleyman Paşa'nın kerîmesi mezârı, T.O.E.M., VIII sene, 166. S.

mit Medresesi'nin sâdece talebesine de bir mikdâr ayrılmış bulunmaktadır.

Vakfiyede, ne Rumeli'nin dört yerinde olan diğer hayrâtı, ne de Anadolu'daki sayısız te'sîsleri yer almaktadır. Bunların vakfiyeleri ele geçmemiştir. Şimdi mevcûd olmayan bu vakfiyelere dayanılarak yapılan vakıf defter-i mufassal'arından ve muhâsebe defterlerinden ve Evkaaf kütüğünde tesîs olunan kayıtlardan mevcûdiyetleri anlaşılmalıdır.

Evvelce söylediğimiz gibi, vakfiyenin Sultan Orhan zamanında, çok sonraları ve görünüşe nazaran, toplu bir mâ-sebaka istinâd etmeden, müteferrik kayıtlar toplanarak, re'sen yapıldığı âşikârdır. Çünkü bir toplu eski vakfiyenin mevcûdiyetine işâret olmadığı gibi, yerlerin külliye türkçeleşmiş bulunması, kabristânların bile dolup, işâret makaamına geçmesi. Yıldırım ve II. Murad devri ricâlinin isimlerinin geçmesi, bu husûsda şübhe bırakmaz.

Köylerin hemen hepsi Tekirdağı-Malkara yolunun cenûbuna ve daha ziyâde Tekirdağı'na yakın yerlerde toplanmıştır. Yalnız üç dânesi biraz uzakçadır. Bu kariyeleri, diğer vakıfları da gözden geçirdikten sonra, mukâyeseli olarak toplayacağız.

II

SÜLEYMAN PAŞA VAKIFLARI MUHÂSEBE DEFTERLERİ VE MUFASALLARI

Şimdiye kadar Süleyman Paşa vakıflarını muhtevî dört defter ma'lûmumuz olmuştur. İkisi Belediye Kütübhânesinde, ikisi Başvekâlet Hazîne-i Evrâkî'nda -arşivindedir. Süleyman Paşa'nın temlik edip de başkaları tarafına yapılan hayrât ve evlâdiyelik vakıflar bahsimizden hâricdir. Meselâ Ezine'de Ahî Yunus, Yörük Abdurrahman Câmî' ve zâviye vakıfları (9), *مغرى*, *مناز*, *mezre'a*-ı Ahmed Şeyh evlâdiyelik, *جكره* köprü hizmeti; *بلان* da zâviye vakıfları gibi (10). Biz, sâdece, Süleyman Paşa'nın kendi vakıflarını kaale alacağız.

1 — Belediye Kütübhânesi'nde Orta 91, (91) numaralı defter 11.5×31 sm lik

992 sahîfedir. Çoğu Rumeli'nin, bir kısmı İstanbul'da, her cins mu'âmelenin muhâsebeelerini muhtevîdir. Matbah-ı Hâssa, değirmenler, Fâtih câmi'i, kaldırım, Edirne câmi'leri, 'imâretleri, beygir, ester, deve, kal'eler, köprüler, cizye muhâsebeeleri gibi bahisleri ihtivâ eder. Defter tapu defteri gibi tanıtılıyorsa da, muhâsebe defteri demek daha yerindedir. Aradaki boş sahifeler de sahife sayısına dâhildir.

Bu defterde, Süleyman Paşa vakıflarının beşer sahîfelik muhâsebe icmâlleri vardır. 364. s. da kap kağıdına

حاسبة

۱ — زاوية سلجان پاشا در بولايير

۲ — بمعرفة درويش محمد چلي ولد مولانا علي

۳ — قوشجي و حضربالي كاتب عن غرة ربيع الاخر

۸۹۱ الى غاية ذى الحجة ۸۹۱

giriş serlevhasıyla takdim edilip asıl metnin giriş başladığı, (365. s.) nın başında, 'aynı 'ibâre tekrarlanmakta yalnız *تحريراً* ilâve edilmiş bulunmaktadır. 891 senesinin yalnız bu dokuz aylık muhâsebesine aslı mâl ve mahsûlât yazılıp (366. s.) da "meb'ât", vazîfe, cemâ'atlar ve ihrâcât kayd olunmakda (367. s.) sonunda:

۱ — بهای مرمت جامع غازي خداوندكار

۲ — طاب تراهم در كليبولى مع مرمت حمام

۳ — در اوقاف جامع المزبور بر موجب

۴ — حكم مایون فى اواخر ربيع الاول سنة ۸۹۱

۵ — بمعرفة قاضى كليبولى و درويش چلي

۶ — متولى المزبور بوجه مقطوع ۲۰۰۰

kayı vardı ki, II. Sultan Bâyezid'in hükmiyle, her yerde pek za'îf olan Murad-ı-Hüdâvendigâr vakıflarından biri, zengin Süleyman Paşa vakıflarından takviye edilmiş bulunmaktadır.

891 senesi (370. s.) da bitmekde, (372-377. s.) 892 sene-i kâmile, (380-387) s. de 893, (389-393) de 897, (397-401. s.) da 895 senesi muhâsebeeleri birbirini takviye etmektedir. Bu deftere geçirilişleri 896 dadır. Bu icmâllerin vakfiyeden farkı azdır; ileride 3 No da vereceğimiz defter-

9. E.H.A., a.c., 134-138. S.

10. Tayyib Gökbilgin, XV-XVI. 'Asırda Edirne ve Paşa-ili Livası, Vakıflar, Milkler Mukaata'lar, İstanbul 1952, 162 S., Hâsiye

lerle mutâbıktır. Yalnız bir köy eksiktir. Fakat Gelibolu câmi'i hakkındaki kayıd ehemmiyetli bir ektir. Tayyib Gökbilgin Bey de 891 senesine âid olanın tafsîlâtını vermiş olduğundan (11), bizim ayrıca yazmamıza lüzûm yoktur.

2 — Belediye Kütüphanesinde 117/1 no.lu, 29,5×11 sm, eb'âdında 151 sahîfeli defterin (76 s.) sına

ازکلی تابع یلاق اوا سلیمان باشادن وقدر ازیئیده غی
مسجدنه محصولاتین حافظلر تصرف ایدر

serlevhasıyla başlayan bahis, 41 cizyedâr ismi ihtivâ eder. Hatîb ve müderrisin vazîfeleri de mukayyedir. Yalak Ova Karamürsel ile İznik arasındadır. Şimdi Yalak Dere ismini taşır. Eregli karyesi de yoktur. Bu kayıd, Bolayır hayrâtından hâriç olanlardan bir dânesine işâretidir.

3 — Baş vekâlet Hazine-i Evrâk'ından 12 no.da Defter-i Mufassal-ı Malkara vardır. 34×12 sm. lik 264 sahîfededir. Bu defter için katalogda 896 târihi gösterilmiş, Tayyib Bey'de 860 olarak kayd etmişse de (12), biz bulamadık. Bu defterin 198 s. sında Evkaaf-ı Sancak-ı Gelibolu başlamakda ve Nâhiye-i Gelibolu'da, İzzüddin nâm kimseye Paşanın milklük yer verdiği, 200. S. da Gelibolu'ya tâbi, Ereglice karyesini (13) haraç ve ispençeden mu'âf tutarak, İznik'deki medresenin müderrisine vakfeylediği anlaşılmaktadır (14). Bu da yeni bir hayrâtıdır. (2î8. s.) da

اولاف

۱ — مرحوم سلیمان باشا انارالله بز هانه که
محرؤسه بولایبرده

۲ — اولان عمارتنه صرف اولنور

serlevhâsı altında vakfiyede yer almayan Gelibolu mahallelerinin cizye ve haracı zikrolunmaktadır: Kır-Şehirlü (15) Ahî (15), جو فالو (16), اوتامش (17), عمارت (17), Togan Arslan (18). قره حصارى

Hâşiyelerde verdiğimiz îzâhât bu yerlerin tam bir mahalle olmayıp şehrin kırlığı mâhiyetinde, yakın civarda olduğunu gösterir. Bundan sonra yazılan beş karye arasında Gelibolu kasabasında چنکر ve میرافتی (19) vardır ki, bunlar vakfiyede Gelibolu'ya tâbi sekiz karyeden bu defterle isimlerinde

mutâbakat olmayan Eksimil, Kırıcı Çiftliği ve Sayyâdîn'in yerlerini almış görünmektedir. Daha doğrusu vakfiyeden karye değil mevzi' olduğu anlaşılan üç yer, bu defterdeki üç karyenin hudûdlarına sokulmuş olmaktadır.

(222 - 242. s.) da Süleyman Paşa'nın Malkara'daki vakıf karyeleri 27 olarak gösteriliyor. Bunlardan da Panayır vakfiyede yoktur. Yenice ve Yeni isimlerinin sonuna birer köy kelimesi ilâve olunmuştur. صاداتی - صاصاز و اورلمش - اورلامش imlâları ile Bulgurlu diğer ismi olan آب آغود namıyla geçer. Bunları mukaayeseli bir cedvelde toplayacağız.

4 — Baş-vekâlet Hazine-i Evrâkında Mâliyeden Müdevver yeni 2. No.lu 13×35 sm. lik 55 yaprak, 109 sahîfeli müstakıl bir defter-i mufassalda Süleyman Paşanın Rumeli evkaafının büyük bir kısmı toplanmıştır. 891-895 de, bu vakıfların o zaman sâdece mütevellîsi olan Derviş Mehmed bin Ali Kuşçu, bu sefer Gelibolu Kadısı sıfatıyla ve büyük bir ihtimalle, tevliyet vazîfesi de üstünde olarak, defteri tanzîm eylemiştir. Bir makaama hesap verme mâhiyetini taşıyan muhâsebe defterlerini Bâlî isminde bir kâtib müştereken imzalarken, o makaa-min da sâhibi olan Derviş Mehmed burada tek başınadır. Yazı siyâkatıdır.

891 Reb'ul-âhır (1486 Haziran)ında muhâsebe defterini yazan mütevellî, Muharrem 959 (Kânûn-ı Sâni 1552) de ya'nî 66.5 sene sonra, bu sefer kadı sıfatıyla bu defteri tanzîm ile mühürlemiştir. Bu hesabça o esnâda yaşı 90 ı mütecâviz olması

11. Tayyib Gökbilgin, a.e., 165-167

12. Tayyib Gökbilgin, a.e., 167-169

13. Bu köy vakfiyede hudûd olarak geçiyordu. Demek o da İznik Medresesi'ne vakf ihiş. Karye şimdi yoktur.

14. İznik Medresesi ve bu kayd için Bk: E.H.A.. a.e., 172 s.

15. Bu mahalleler şimdi yoktur.

16. Evreçe'ye tâbi' muhtarlık, Çokal adıyla, Mes. ye. 271 S.

17. Bu mahalleler şimdi yoktur.

18. Gelibolu'ya tâbi' çiftlik, Mes. Ye. 331 S.

19. Şimdi meveûd değildir.

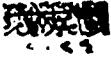
20. Yukarıda vakfiyede hudûd olarak bahs olunuyordu; demek vakıfmış, Arablıköy nâmındadır, Mes. Ye. 63 S.

موضوعه رتبه ۵۵۶۵
قبول و تفضیل بر دیگران
رتبه اولی درم با انطور ۱۰۹۶

استور رتبه شوری او قافله . تشبیه فی نیکم کما یقولون انما یستندون من غیر الله
ما یخضع و صمد در ایله ادا کله بر حقیقتیه اولمش . ایلا نور اولمش

مخاطب اولدی
عبدالله

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
عَنْ عِنَّا الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شرطه واجف هو جيبه على
علا جيبه جوانه بوبه بتر لفته

محمد كاظم خاظم الظاهر الشيرازي وعبد الخبير وميرزا الحكيم الكاشغري

يؤرخ لنا في تاريخ بلاد الهند ومظهر الاساطير محمد شيد البير ^{نصير الله عليه السلام}

كثير مشتهر في الدنيا بطبعه ولامع في علمه وهداه الى الله ^{ظرك}

ومعها صنف من احاديثها حقه وغاياتها مكلفه ^{المعلا}

والله سبحانه وتعالى في الابقاء الفناء والحيوة ^{ما قال السيد}

عليه السلام انما انقطع علم الاعراب ان ينفق ^{يعود و}

فما توهمه من الايمان بالله في الشبه المفقور ^{نفسه}

مفتحة على كافة الفروع والمجالات العلمية والادبية
التي تهتم بها امة من امة
عظمى

خلال هذه المدة التي انقضت انقضى ايامه بالسريرة
وقد اتفقنا على
وكل من
التي هي

بمسئولية اعضاء اللجنة
التي هي
التي هي
التي هي

وذلك جملته
التي هي
التي هي
التي هي

ذكر ان ذلك
التي هي
التي هي
التي هي

فجاءت في
اللاذقية
الوقت
لانها مشهور بوقوع عند اناب الوصف خلد كما افلها

لا
العزيم
للتبادل
في
ويروى منه صلدا الواضح المرتفع الذي الذي انما انما انما

الاضح
كوما في عند
وقها انما
موضع يقال انقب الواضح منبذ في بطن

لذ
هذا القوي
اشمالا
موضع يدخ فيه ما اوترا في كونها الواضح الذي في

موضع يقال باللسان
من الموضع
موضع يقال باللسان الشكر في بطن

الاضح
موضع
موضع

المنظر
عندما
الغدير اللؤلؤ مع الياقوت
كلما شئت تجا من غرط الشرفي

حتى يتهو ان الواقع
التي في النور في
فحينئذ يكون الياقوت
الذي يصل الى

وهو آخر يقال بالتركي
طوكي دري فيكون الياقوت
الذي يصل الى

ثم الواقع التي
تجا من غرط مع
عندما هو الياقوت
الذي يصل الى

بستك فيكون
الذي يصل الى
الذي يصل الى

العامير فيكون
الذي يصل الى
الذي يصل الى

حكا
الطريق جدا ضيقا ايضا فندب عنك ما نزل طرفك له
ملاحظة الطريق

ايضا وهذا الطريق لم يزل ارضي اذ وقع على الرضى اشياك وصرح يقال
التي كرهت

الواهي وروح بهذا الواهي حتى ينتهي الى موضع يقال بالتركي قوله
اخر حتى تصد
ثم يكون الحد كما

التي يقال لها بالتركي انجر لي كاتف من ذلك الحد الرضى استن
مقوت تاخي ترده
نتوي الى موضع يقال
صعد الى الجبل حق

الواهي يذم معك الا الطريق كما امرت بما عرفت من الجبل العظيمة
نقال له بالتركي
موضعه من الواهي
الاصلا الظاهر

سكونه فيكون هذا الواهي حلال القطع المشبه بالتركي
على طريق النصف
منه في الوقف

والنصف الآخر كما هو مشهور في الأثرين
بالإضافة إلى أنهما متصلان
من الوجه الذي انتهت
الدائرة التي تتصل

محيطتها التي هي الثلاثة ما لم يند
الدائرة التي يخرج منها
لاذكري بعض المواضع التي
المطوية في بعضها
المنزوعة منها

بقوة جفت لكي في بعضها وهي الصناديق
والتي هي في بعضها
ما هو في الواقف في بعضها
ثم ابتدئ بنقش
الذي

الأيضاً متقاربه بعضها ببعض
متصلة في الأجزاء
والله أعلم
والله أعلم
والله أعلم
التي هي جديدة
لا احتياج
والله أعلم
والله أعلم

بعضها من بعض المتأخرين
عندما كان الوقف
منه في الوقف
الذي هو في الوقف
الذي هو في الوقف

الجنون شاطئ البحر
وهو في بعض
منه في الوقف
صاحبها شاطئ
الذي هو في الوقف

فيكون هذا الوجه في بعض
كذلك في بعض
صاحبها في بعض
الذي هو في الوقف

الطرق في موضع وقع ويكون هذا الجزاء يتجاوز عن هذا الموضع
هذا الموضع

المواضع التي تقع في موضع واحد
وغيره من المواضع
التي تقع في مواضع مختلفة

الطريق كما في قوله تعالى
الطريق كما في قوله تعالى
الطريق كما في قوله تعالى

التي هي في قوله تعالى
التي هي في قوله تعالى
التي هي في قوله تعالى

التي هي في قوله تعالى
التي هي في قوله تعالى
التي هي في قوله تعالى

التي هي في قوله تعالى
التي هي في قوله تعالى
التي هي في قوله تعالى

التي هي في قوله تعالى
التي هي في قوله تعالى
التي هي في قوله تعالى

للمضمون المرفوع الذي يقال بقرينة رضى جوهري
منه خبره كجاء
منه خبره كجاء
منه خبره كجاء

الشاطي البنيوي الشاطي كالاولى والى التي اشد من التثنية
الاولى والى التي اشد من التثنية
الاولى والى التي اشد من التثنية

للكو في الرضى وهو في بعضها كوفي في المواضع في الرضى
بعضها
بعضها
بعضها

ارضى في رضى كوفي في بعضها الرضى في بعضها
بعضها الرضى في بعضها
بعضها الرضى في بعضها

الرضى في رضى كوفي في بعضها الرضى في بعضها
بعضها الرضى في بعضها
بعضها الرضى في بعضها

في موضع واحد بالشكر في مواضع عند ايها غير من
الاولى والى التي اشد من التثنية
بعضها الرضى في بعضها

الاولى ايضا مواضع معرفة عند من الرضى في رضى كوفي في بعضها
بعضها الرضى في بعضها
بعضها الرضى في بعضها

بعد ما قاله في الرضى في رضى كوفي في بعضها
بعضها الرضى في بعضها
بعضها الرضى في بعضها

تكملة المحرمين جميعاً انتهى تنقيحاً من عددي الثالثين منها الكابينة
مبغلة المحرمين
المسماة بقرينة

لمغور إقربيه سندك قرينة شيخ خليلك قرينة فلا يحق قرينة بك قرينة بازن لو بك قرينة
نانا قرينة
قسطنلو قرينة

صاحداً نلو قرينة كجقرينة با باليد قرينة او باليس قرينة بالكو شولة قرينة قرينة قرينة
مستحبة
قرينة

جاء قرينة صا صا نلو قرينة قرينة قرينة بالواي اس قرينة قرينة قرينة قرينة قرينة قرينة
اصحى شخلق
قرينة قرينة

كواب هذه القرينة جميعاً في مواضع متباينة بعضها لبعض في الارض والاراء والاشجار
والاشجار

والرعي عيشة حاجت الى بعض غاب عنها بالبلاد الا مشهوراً
وقرينة اسد القرينة
والاسد

سائر القرينة في المواضع التي لا يوافقها الا في الارض والاشجار
فانها لا تشبهها
المسماة بالقرينة

باللسان التركي في بعض النسخ وفيه في الطريق الذي لا ينفصل الطريق الذي

الى موضع لسان كرمي بسد الطريق كسبيل الذكر ايضا في قوله في قوله في قوله

الاشارة التي في قوله في قوله في قوله في قوله في قوله في قوله في قوله

الى موضع مرفوع الاحكام الاصلية التي جعلوها على الاصل الذي في قوله في قوله

وبعد هذا يكون الجواب في قوله في قوله في قوله في قوله في قوله في قوله

فويشعر في قوله في قوله في قوله في قوله في قوله في قوله في قوله

الشرع المنقذ في قوله في قوله في قوله في قوله في قوله في قوله في قوله

فولجبت في قوله في قوله في قوله في قوله في قوله في قوله في قوله

منع العيسطونغا كراخذ في هذا الطريق المعالج في المواضيع التي تعالها التي
كلها كمالها في
وتغير

ثمها الا اجماع المصوب به في الاشارة المعروفة عندهم الشبه بالبط
هذا في اشارة
ايضا الى

الذي جعلوا كذا في الاشارة في القرنين الاشارة العظمى التي
جعلوا في الاشارة التي
مدا في

الاضغاب الذي جعلها كذا في الاشارة في الاشارة
اصلا كذا في الاشارة
وهو

اهالي القرى المذكور وغيره من القرى المذكور في الاشارة في الاشارة
الاعظم في الاشارة
في الاشارة

الحسب كذا في الاشارة في الاشارة في الاشارة
الاعظم في الاشارة
في الاشارة

جعلها كذا في الاشارة في الاشارة في الاشارة
في الاشارة
في الاشارة

واحد من هذه الامعاء المذكورة اجسادها هذا عدل الاصل كما في تذييل الاصل والاولى
منه في الدائر والاولى

من المنظر الذي في البحر من المنظر وتبين علم القريتين من البحر
في بعض النسخ وفي بعض النسخ

المنظر المذكور في الدائر والاولى من طروف المذكور ضاعف
منه في بعض النسخ

محصوله ان تصوره الشبهنا في بعض النسخ في بعض النسخ
والجناح من العلماء

والثاني من السالكين في البحر والاولى من السالكين في البحر
المحصولات

في كل من هذه النسخ اعداد العدد وعشرة من السالكين في البحر
الكل في كل

ستة اعداد في كل من هذه النسخ اعداد النسخ والاولى من السالكين في البحر
ابدا

المخططة
ثلاثة ايام
وكل سنة
المخططة بدو سائر مستعمله بالاشعر بالذالك في الامور المبرية في كل يوم ثلاثة ايام

ثلاثة ايام
في كل سنة
ثلاثة ايام
ثلاثة ايام في كل سنة
ثلاثة ايام في كل سنة
ثلاثة ايام في كل سنة

الاولى في كل سنة
ثلاثة ايام
ثلاثة ايام في كل سنة
ثلاثة ايام في كل سنة
ثلاثة ايام في كل سنة

ثلاثة ايام
كل يوم في كل سنة
ثلاثة ايام في كل سنة
ثلاثة ايام في كل سنة
ثلاثة ايام في كل سنة

مال قديم
ثلاثة ايام
ثلاثة ايام في كل سنة
ثلاثة ايام في كل سنة
ثلاثة ايام في كل سنة

ثلاثة ايام
ثلاثة ايام في كل سنة
ثلاثة ايام في كل سنة
ثلاثة ايام في كل سنة
ثلاثة ايام في كل سنة

الاولى في كل سنة
ثلاثة ايام
ثلاثة ايام في كل سنة
ثلاثة ايام في كل سنة
ثلاثة ايام في كل سنة

المذكورة كما في نصف يوم لكل جانب خمسة عشر
والله اعلم بالصواب
ان يكون في كل يوم
خمس وعشرون

خمس عشر اية في الايام الاثني عشر من كل
الاضمة
ان يكون في كل يوم
خمس وعشرون

ما تشبهت في الايام من نصف يوم في كل
والله اعلم بالصواب
ان يكون في كل يوم
خمس وعشرون

بالحال المذكور في الايام من نصف يوم في كل
والله اعلم بالصواب
ان يكون في كل يوم
خمس وعشرون

والله اعلم بالصواب
ان يكون في كل يوم
خمس وعشرون

والله اعلم بالصواب
ان يكون في كل يوم
خمس وعشرون

والله اعلم بالصواب
ان يكون في كل يوم
خمس وعشرون

والاسم المفرد في جمع الدهر والانه ما في شرط الاعراض المنصوب بحام مقبلا في ضد من
ان لا يبلغ

دو قوله
على ما في قوله
الاولى

وهي ابنته بتدبيره طاشه في قوله قصه في قوله ونحو ساطا وقاخر في قوله

ما يستحقه في ذلك الحق في قوله ما بعد ما سمعنا من عبد الله الذي يدعيه

واجرا الوافق على الحكيمة فلهذا الكيفية الذي لا يرضع اجرا

بحر في ذلك حجة في قوله يرضع الاجرا

عبد الله الذي
نور في قوله
الاجرا

lâzım gelir ki, akıllara durgunluk verecek bir çalışma gayretidir. Kendi mühürle mühürlenmemiş olsa, bir sûret çıkarıldığı 'akla gelebilirdi. Fakat mühür bu ihtimâli ortadan kaldırmaktadır. Defterin kapak kâğıdında:

- ۱ — دفتر اوقاف مرحوم غازی
  - ۲ — سلیمان پاشا بن سلطان اورخان
  - ۳ — طاب نراه در محروسه
  - ۴ — کاتبولی که ولانا درویش
  - ۵ — دخی م تحریر شد الواقع فی
  - ۶ — شهر محرم الحرام سنه ۹۵۹
- ممدول به دکادر فی ۳ شعبان سنه ۹۵۹

Defterin yazılmasından sekiz ay sonra mâilen eklenen bu şerh 'ibâresinin neye delâlet ettiğini ta'yîn müşkildir. Olsa olsa, bu defterin toplu bir mürâc'atgâh olup, her mahallin Tapu Defterine istinad etmek lâzım geleceğini ihtâr gibi kabul edilebilir. Yoksa defter son derece vâzihdir; cibâyetler, kariyele, mükellefler açık gösterilmiştir. Şekle 'âid bir aksaklık da yoktur; diğer menba'larla da aykırı düşmez.

Bu istidraktan sonra, defterin husûsiyetine geçerek görürüz ki, bu mufassalda kariyelerin hâne adedleri, mükelleflerin isimleri, hâsullar yazılıdır. Tabî'î olan bu tafsîlât hâricinde, Gelibolu kazasına dâhil köyler daha etraflıdır; ba'zılarının ikinci isimleri de işâret edilmiştir. Mürefte ve Ereglice hakkında ma'lûmât vardır. Fakat diğer vakfiyelerde hiç yer almayan Ferecik, Şabhâne, Gümülcine, Lapseki kazâlarını ihtivâ etmesi pek mühimdir. Bununla berâber Paşa'nın Rumeli'de Malkara ve Vize'deki câmi'leriyle, Bursa ve daha şarkdaki hayrâtı yine açıkta kalmaktadır. Bunlar için başka defterler mürâc'at lâzım gelmiştir.

Defterin birinci sahifesinde

- ۱ — دفتر اوقاف مرحوم و مقهور له سيدالحیات و شهيدالمات
  - ۲ — ابو الحيرات و المستنات سلیمان پاشای غازی ابن سلطان
  - ۳ — اورخان خان غازی نورالله مرقدہا و جبل الجنة مثواہا
  - ۴ — نفس بولاییده اولان عمارتہ و غیرہ صرف اولتور
- serlevhası tekerrür etmektedir. Gelibolu kazâsında Nefs-i Bolayı'nın Ahî Kırşehirli, Çukallu, Otamış, Karahisar, Hisar =

Yeni 'Îmâret mahalleleri bir evvelki defterle mutâbıktır. Ondan fazla olarak bu mufassal, Gelibolu ve Maydos'daki re'âyanın harac ve a'sârını da kayd edip, Togan Arslan'ın kariye olduğunu tasrîh eder; bu sûretle mahalle olmadığı meydana çıkar. Mesîh Bik Çiftliği = Sarumuş da yazılıdır. Seydî Kavağı cibâyetinde Nefs-i Seydî Kavağı, دورجلو - دورجلو، Cengârlu - Cenger, Mirefte - Mirafti, Kerasye, Arablu ikisinde müşterekdir. Sâdece birer çizgi ile ayırdığımız isimler telaffuz ve imlâ farklarıdır. Seydî Kavağı'nda câmi'-i Şerîf, Bedrûddin, Seyyidler mahallelerinden mürekkeb, geniş bir yer olduğu anlaşılır.

Mürefte bahsinde (45. s.) ahâlînin, kabakulak denilen sıra ve sâire koymağa mahsûs toprak kablardan 500 'adedini bedelsiz verdiklerinden "Hukûk-ı Şer'îye ve Rüsûm-ı 'Örfiye"den mu'âf tutulduklarını, bu 'adedden fazlasının beherine 4 akçe aldıkları yazılıdır. (52. s.)da Ereglice kariyesi hendinde, kariyenin kabakulak dolu sıra, arpa ve sâire rüsûmu kayd edildikten sonra, mâilen yazılan hâsiyede, mahsûlün 'öşürünü Süleyman Paşa'nın İznik'te olan medresesinin 50 akçe yevmiyeli müderisi "zabt" ederken, şimdi İznik ve İnegöl kazâlarındaki, Süleyman Paşa vakıf kariyelerinden bu vazîfe ta'yîn olunarak, ayrı mütevellîi nasb kılındığı ve bu Ereglice hâsılının 'umûmî vakf için "zabt" olunması Pâdişâh tarafından emr olunduğundan, tadrîs ve talebe cihetlerinin İznik ve İnegöldeki kariyelerden "İc-râ"si şerhi vardır.

Bu şerhlerden, bir kerre, defterin hepsinden muahhar olup safahâtı tesbît ettiği ve Süleyman Paşa'nın vakıfları için bir değil, müte'addit mütevellîler olduğu anlaşılır. Bu ma'lûmâtın ehemmiyeti âşikârdır. Şunu da belirtelim ki, 2 No. ile gösterdiğimiz İznik Süleyman Paşa Mescidi'ne ayrılan Kara Mürsel'deki Ereglice kariyesi ile Gelibolu'daki bu Ereglice bütün bütün ayrıdır. Yalnız isim benzerliği vardır. Şimdi vakfiye ile berâber 3 ve 4 numaralı defterlerdeki kariye ve mahalleleri karşılaştıralım; bunları defterlerdeki imlâlarıyla ve harf sırasıyla yazacağız.

GELİBOLU KAZASI KARIYELERİ

Vakfiye'de	3 No. ile Göst. Def.	4 No. Def.	Bu günki isim ve hâli
آغچه بېرغوس	---	---	Meskûn Yerler Klaguzunda yok
---	---	ارکلیجه	Mes. Ye. yok
اکسهل	---	---	Yok
بولایر	بولایر	بولاییر	Bolayır, Mes. 167
سید قواغی	سیدی قواغی	سیدی قواغی	Kavak, Mes. 305
---	طغان آرسلان	طغان آرسلان	Doganaslan, Mes. 331
صیادین	---	---	Yok
قوریجی چمتلکی	---	---	Yok
کراسیه	کراسیه	کراسیه	Yok
---	عربلو	عربلو	Araplıköyü Mes. 63
---	میرافتی	میرفته	Mürefte, Mes. 851

MALKARA KAZASI KARIYELERİ

---	اخیلو	---	Yok (Bir Ahievren var?)
آق سقال	آقسقال	آق سقال	Aksakal, Mes. 34.
اسحاق شیخلو	اسحاق شیخلو	اسحاقلو	İshaklıköyü, Mes. 550
اسندوک	---	اسندک	Esendik, Mes. 370
اسرلو	---	اسرهلو	Emirali, Mes. 360
اورلامیش	اورلمش	---	Yok
ایتمور	ایتمور	ایتمور	Yok
بازارلو بک	بازارلو بک	بکی اوغلی	Pazarlı, Mes. 805, (şimdi Gelibolu'ya bağlı)
بالو الیاس	بالو الیاس	بالو الیاس	Ballı, Mes. 124
بالو سوله	بالو سوله	بالو سوله	Ballısüle, Mes. 125
بایاتلر (بابایلز ؟)	---	بابایلی	Yok
بک	بک , نام دیگر اون کوی	بک	Bey, Mes. 153, (Keş'ana bağlı)
بلغورلو	آلب آغود	بلنور نام دیگر آلباغود	Bulgurköyü, Mes. 181
بوناق	بوناق مع اسکي کوی	بوناق	Bunak, Mes. 181
بیرغوس	بیرغوز	بیرغوس	Burgaz, Mes. 181
---	پاناییر	---	Yok
تاتارلار	تاتارلر	تاتارلر	Tatarlı, Mes. 1044
چالش	چالش	چالش	Yok
دلور	دلور	دلور	Deliller, Mes. 301
شیخ خلیل	---	شیخ خلیل	Yok
صاروخانلو	صاروخانلو	---	Sarihanlı, Mes. 944 (Meriç'e bağlı)
صاصانلر	صاصانی	صاصان	Yok
قره اخي	قره اخي	قره نخی	Yok
قره قوجه	قره قوج	قره قوج	Yok
قره یمنخی	قره یمنخی	قره یمنخی	Karayahşi, Mes. 628 (Hayrebolu'ya bağlı)
قسطنانو	---	قسطنانونی	Yok
قلایجی	قلایجی مع حیدرلو	قلایجی	Kalaycı, Mes. 574

كوبك	كوبكو	---	Yok
مستجب	مستجابلو	مستجاب	Müstecap, Mes. 853
بكي	بكي كوي	---	Yeniköy, Mes. 1138
يكيجه	يكيجه كوي	يكيجه	Yeniceköy, Mes. 1135
يوا	يوا	يوه	Yuva, Mes. 1169

vakfiyedeki 38 köyden 24 ü zamanımıza intikal etmiştir. Üç köy Malkara - Tekirdağı yolunun şimâlinde ve birbirinden uzak yerlerdedir. Biri Keşan'a, biri Hayrebolu'ya biri Meriç Kazası'na bağlıdır. Vakfiyede Gelibolu'da görülen ve ba'zısı kariye değil, mevki' ismi olan vakıf yerlerin diğer kayıtlarda 6 ve 7 ye indiği ve isimlerinin değiştiği anlaşılmaktadır. Kezâlik Malkara Kasabası'nda 30 kariye diğerlerinde 26 ya inmekde ve birinde olan ba'zıları diğerlerinde bulunmamaktadır. Bu cedvel vakfın geçirdiği tahavvülâtı, vakıfda câiz olan istibdâl usûlüyle değişen isimleri açıklamaktadır.

Kariyelerin bu mukaayesesinden sonra, 4 No. ile gösterdiğimiz mâliyeden müdevver yeni 2 No. defterin son kısmına geldik.

(8. Sat; 93. S.) da mezkûr evkafın sûret-i sarfı beyân olunduktan sonra,

- وتف
- ١ — اولدرکه مرحوم و مقبور له سليمان پاشای غازينک
  - ٢ — آخيوولی و سلستره و بابا و پراوادی قاضيلقارنده فرجهک
  - ٣ — جامعی اوقافندن دعاسی اولور سابقا ذکر اولان قاضيلقاری
  - ٤ — کتابت ایدن لطفی بيک دفتری موجبنجه اوقاف مزبورہ
  - ٥ — جايیسی دفتری موجبنجه حاصل ١٦٠٢٨

94. s. da

- قضاء فرجهک قریه
- ١ — اونديک و برانی تابع قضاء مزبورہ مرحوم سليمان
  - ٢ — پاشا فرجهکده اولان جامنک مرمتته چراغی باغنه و حصيرنه
  - ٣ — وقف ايلىش سابقا قاضيلر النده صرف اولورمش

97. s. da

- جماعت ايته بكي بن حاجی بخشی در قشلا
تابع قضاء فرجهک
وقف سليمان پاشای غازی کوچر قوز

101. s.da

- قضاء کوملجنه
١ — قریه نوروزقه تابع قضاء کوملجنه محمولی
قضاء مدکورہ
٢ — تابع شبخانه نام قصبده واقع جامع شريفک
٣ — مصرفه صرف اولور

105. s.da

جماعت بادملو کوچر قوز

106. s.da kaza-i Lapseki der Anadolu Hâs, Câm, Sofilar vakıf kayıtları mezkûrdur.

Son sahifede —

- ١ — وقع تحریر هذا الدفتر بمرفقی
  - ٢ — و انا القدير درويش محمد بن علی القوشجی
  - ٣ — الامور بکتابه اوقاف مرحوم
  - ٤ — سليمان پاشای غازی باسم له الاور
- Bunun altında, memeli beyzi şekilde
- ١ — خادم شرع رسول هاشمی
  - ٢ — بنده مردان درويش بن علی

mührü bulunmaktadır. Yanda mailen

- ١ — محریراً فی اواخر محرم المعتم من شهر
- ٢ — تسع و خمسين تسمائه

yazılıdır.

Bu yedi bendden Süleyman Paşa'nın rûhuna du'â edilmek için Ferecik Câmi'inden vakf ayrıldığı, Ferecik'de ve Şabhâne'de câmi'leri olduğu anlaşılmaktadır. Lapseki'deki câmi'den bahis yoksa da oradaki 'alâkaya imâ vardır. Ferecik yakınında Kışla mevki'inde ve Gümülci-ne'nin Nevruz Fakıyh kariyesi'nde göçer-konar cema'atin âşârının Süleyman Paşa vakfı olduğu da görülmektedir. Bu göçebelerin Süleyman Paşa'nın berâber getirip Meriç'in ötesinde yerleştiği akla yakın düşer.

Kezâlik Ferecik ve Şabhâne'de hayrâtı olması ve onlara zengin vakıfları tahsîs etmesi, Süleyman Paşa'nın buralara atlamış olduğuna delil teşkil etmesi lâzımdır. Onun nâmına Orhan Gaazî ve Murâd-ı Hüdâvendigâr tarafından bir

hayrât yapıldı dense, bir kerre, Süleyman Paşa'nın o kadar eseri vardır ki, arkasından bir hayır yapılmasına ihtiyâc yoktur. Bu ancak fütûhâtını kökleştirmek için kendinin düşünüp tehakkuk edireceği bir işdir. Başkaları yapmış olsalar da böyle

izbe kasabalar seçilmez; Rumeli fütûhâtının ilk hedefi olan Edirne'de, hiç değilse Lüleburgaz'da yapıldı. Bu câmi'lerin vakıfları evkaaf kütüklerinde hep Süleyman Paşa nâmına yürümüştür, aşağıda bu menba'ları vereceğiz.

**

III

SÜLEYMAN PAŞA'NIN ESERLERİ

Bu vesîkalarla Süleyman Paşa'nın Rumeli'ndeki vakıflarını ve hayrâtının mühim bir kısmını görmüş bulunuyoruz. Süleyman Paşa'nın hayrâtı bundan 'ibâret değildir; pek çoktur. Bunların bir

listesini verip son kitabımızdaki yerlerini işaretle iktifâ edeceğiz; tafsilâtı kitaptan ta'kîyp ve vesîkaları görmek mümkündür.

1 — Bilecik'te câmi'	}	E.H.A., a.e, 35. s.
2 — Bolayır'da câmi'		
3 — » İmâreti		» » 41 — 48. s.
4 — » Kervansarayı		
5 — Bursa'da Câmi'	}	» » 90. s.
6 — Bursa Câmi'		
7 — Fercik'de Câmi'		» » 138 — 139. s.
8 — Geyve'de Câmi'		» » 145
9 — Göynük'te Câmi'	}	» » 145 — 148
10 — Göynük'te hamam		
11 — İzmit'de medrese	}	» » 158 — 159
12 — » hamam		
13 — İznik'de mescid	}	» » 172 — 179
14 — » medrese		
15 — » mekteb		
16 — Kavak Köyü'nde câmi'		» » 185
17 — Lapseki'de câmi'		» » 187 — 188
18 — Malkara'da câmi'		» » 188
19 — Şabhâne'de câmi'		» » 200
20 — Vize'de bozma câmi'		» » 201
21 — Yeni Şehir'de medrese	}	» » 207 — 208
22 — Yeni Şehir'de makaam türbesi		

İşte bu 22 eserden mürekkebe, şâhlara lââyık bir bilânço ile Süleyman Paşa'nın

nın i'âmârcılığı da meydana çıkmaktadır.
Ekrem Hakkı Ayverdi